

Sentymentalna podróż

Z WANDA CHOTOMSKĄ

PROJEKT EDUKACYJNY DLA UCZNIÓW KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

MATERIAŁY EDUKACYJNE DLA SZKÓŁ

GNIEZNO 2019

PROJEKT DOFINANSOWANY PRZEZ:

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

SZKOŁA PODSTAWOWA
NR 2 w GNIEZNIE

ZESPÓŁ PAŃSTWOWYCH
SZKÓŁ MUZYCZNYCH
w GNIEZNIE

Wprowadzenie

W 2019 roku przypada 90. rocznica urodzin Wandy Chotomskiej – królowej literatury dla dzieci. Bogata twórczość pisarki stała się inspiracją do powstania projektu edukacyjnego *Sentymentalna podróż z Wandą Chotomską*. Jej teksty literackie są doskonałym tworzywem nie tylko do rozwijania zainteresowań czytelniczych, ale również do rozwijania poprawności językowej, kreatywności i wrażliwości estetycznej oraz do wprowadzenia w zagadnienia onomastyki literackiej. Odpowiednio dobrane metody i formy pracy z najmłodszym odbiorcą gwarantują uaktywnienie potencjału artystycznego i literackiego.

Projekt adresowany był do uczniów klas I–III szkoły podstawowej. W październiku i listopadzie 2019 roku przeprowadzono: warsztaty artystyczno-muzyczne, zajęcia edukacyjne, konkurs ortograficzno-plastyczny oraz zorganizowano wystawę czasopism dla dzieci i młodzieży.

Projekt finansowany był przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego. Jego organizatorami byli: Stowarzyszenie Centrum Rehabilitacyjno-Kulturalne PROMYK Gniezno i Miejski Ośrodek Kultury w Gnieźnie. Partnerami projektu byli: Centrum Aktywności Społecznej LARGO, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Poznaniu Filia w Gnieźnie, Zespół Państwowych Szkół Muzycznych w Gnieźnie, Szkoła Podstawowa nr 2 w Gnieźnie.

Na potrzeby projektu zostały opracowane autorskie scenariusze zajęć, które udostępnione Państwu, mogą stanowić źródło inspiracji do przeprowadzenia zajęć. Zostały one tak zmodyfikowane, aby mogły zostać zrealizowane w szkole, klasie. Są to scenariusze czterech zajęć edukacyjnych:

- *Podróże do krainy nazw własnych z Wandą Chotomską* z wykorzystaniem fragmentów książki *Muzyka pana Moniuszki*,
- *Kaligram ortograficzny* z wykorzystaniem wierszy o zwierzętach Wandy Chotomskiej
- *Mamy swoją gazetę*.....
- *Jacek i Agatka*

Opracowane scenariusze łączą elementy edukacji: polonistycznej, literackiej, historycznej i plastycznej.

Zaplanowano osiągnięcie następujących celów:

- poznawczych: wskazanie wartości uniwersalnych w tekstach Wandy Chotomskiej, uwrażliwienie na piękno języka i literatury;
- dydaktyczno-edukacyjnych: tworzenie krótkiego tekstu literackiego, wprowadzenie w zagadnienia onomastyki literackiej, utrwalenie zasad ortograficznych, rozwijanie poprawności językowej, rozwijanie wyobraźni;
- estetycznych: rozwijanie zainteresowań artystycznych, rozwijanie kreatywności i wrażliwości estetycznej;
- wychowawczych: rozwijanie zainteresowań czytelniczych, rozwijanie umiejętności pracy w grupie.

Scenariusz I

Podróże do krainy nazw własnych z Wandą Chotomską

Zajęcia edukacyjne z wykorzystaniem fragmentów książki *Muzyka pana Moniuszki*
W. Chotomskiej

Adresaci: uczniowie klas III

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne

Materiały dydaktyczne: *Muzyka pana Moniuszki* Wandy Chotomskiej, portrety Stanisława Moniuszki i Wandy Chotomskiej, utwory Stanisława Moniuszki, np.: *Bajka. Opowieść zimowa*, aria Skołuby *Ten zegar stary, Prząśniczka*, plansze formatu A3 z wyrysowaną pięciolinią, zestawy wyciętych nutek z wpisanymi w nie nazwami własnymi, krzyżówka muzyczna, klej.

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do zajęć:

- podział klasy na grupy 3-4 osobowe,
- przedstawienie bohaterów zajęć: Stanisława Moniuszki i Wandy Chotomskiej;
- nawiązanie do książki Wandy Chotomskiej *Muzyka pana Moniuszki*, której fragmenty zostaną głośno odczytane.

2. Zadanie 1.: Odczytanie fragmentów książki W. Chotomskiej *Muzyki pana Moniuszki*:

- grupy podczas słuchania tekstu zapamiętują występujące w nim nazwy własne:
- imiona i nazwiska,
- nazwy miast,
- nazwy zawodów,
- nazwy tańców,
- tytuły oper,
- postaci z bajek.

3. Odczytanie fragmentów książki Wandy Chotomskiej *Muzyka pana Moniuszki* [załącznik nr 1] zakończone wysłuchaniem fragmentu *Bajki. Opowieści zimowej* Stanisława Moniuszki.

4. Rozmowa na temat tego, co dzieci zapamiętały z przeczytanego tekstu.

5. Zadanie 2.: *Pięciolinia nazw własnych*

- dzieci pracują w grupach 3-4 osobowych;
- każda grupa otrzymuje arkusz formatu A3 z wydrukowaną pięciolinią i zestaw nazw własnych (w postaci nutek) do przyklejenia na pięciolinii [załączniki nr 2 i 3];

Zestawy nazw własnych pochodzą z przeczytanego tekstu i są to:

Nazwy miast: Mińsk, Warszawa, Berlin, Wilno, Praga, Paryż, Kraków;

Nazwy tańców: oberek, krakowiak, mazurek, polonez, kujawiak;

Zawody: szewc, murarz, stolarz, kamieniarz, organista;

Imiona i nazwiska: Mikołaj Kopernik, Fryderyk Chopin, Adam Mickiewicz, W. A. Mozart, F. Schubert;

Postaci z bajek: Szewczyk, smok, Tomcio Paluch, książkę, Śnieżka, Czerwony Kapturek.

Każda grupa otrzymuje 1 zestaw nutek, zawierający, np.: nazwy miast, imiona i nazwiska, nazwy tańców; w każdym zestawie są 2-3 nutki, które nie pasują do pozostałych.

Po prawidłowym podziale nazw, dzieci przyklejają je na pięciolinii.

6. Wysłuchanie fragmentu arii Skołuby *Ten zegar stary* z opery *Straszny dwór*.
7. **Zadanie 3.: Krzyżówka muzyczna [załącznik nr 4].**
8. Wysłuchanie *Prząśniczki*.
9. Podsumowanie zajęć i ocena prac w grupach.
10. Ewaluacja

zadowolony

obojętny

niezadowolony

Opracowała
Elżbieta Sobecka

Załącznik nr 1

Wanda Chotomska, *Muzyka Pana Moniuszki* - fragmenty

Stanisław Moniuszko urodził się 5 maja 1819 roku w ziemi białoruskiej, w **Ubielu koło Mińska**. O jego dzieciństwie wiemy dosyć dużo. Zachowały się rysunki wykonane przez ojca małego Stasia, pana Czesława...

Z tych lat zachowały się również wspomnienia samego Moniuszki:

„Nie należałem ja wcale do dzieci zwanych cudownymi, lecz od najmłodszych lat czułem nieprzeparty pociąg do muzyki, w którym się też bardzo wcześnie objawiło moje powołanie.

Obdarowany od natury bystrym i delikatnym słuchem, zaledwie zaczął chodzić, już zatrzymywałem w pamięci niemal każdą nutę słyszanych piosenek. Matka moja najpierwsza dostrzegła we mnie tę połyskującą iskierkę zdolności i jak tylko palce moje nabrały cokolwiek siły, sama zaczęła mnie uczyć początków ukochanej sztuki. Kilkuletniemu chłopięciu gamy niekoniecznie smakowały, rwałem się do wygrywania ze słuchu śpiewek, do których lewą ręką dobieierałem sobie jak mogłem akordów”.[...]

Kiedy Staś miał osiem lat, państwo Moniuszkowie przeprowadzili się do **Warszawy** celem dalszej edukacji syna.

Tu wszystko było inne – inny krajobraz, już nie wieś tylko miasto, nowi nauczyciele, profesor muzyki, egzaminy w szkole.

I muzyka, z którą zetknął się tutaj, też była inna. Bardziej skoczna, ognista, zawadiacka. **Mazurki, krakowiaki, oberki.**

Śpiewali je przekupnie na warszawskich podwórkach, rzemieślnicy przy pracy, **szewcy, stolarze, murarze** na budowach. Śpiewali **kamieniarze**, których pracę obserwował Staś z okien swego mieszkania przy Krakowskim Przedmieściu – wznosili cokół, żeby ustawić na nim nowy, wspaniały pomnik, monumentalną figurę wielkiego astronoma, **Mikołaja Kopernika.**

W roku 1830 w **Warszawie** wybuchło powstanie listopadowe. Rodzina państwa Moniuszków przebywała wówczas w **Mińsku.**

Z tych szkolnych lat zachowały się wspomnienia kolegów. Przezywali go „paniczykiem”. Różnił się od nich, był inny. Stronił od hałaśliwych zabaw, godzinami grał na fortepianie, pilnie uczył się języków, gromadził książki i nuty – arie z oper **Mozarta**, pieśni **Schuberta**, pierwsze dzieła **Chopina**; czytał poezje, zachwycił się **Mickiewiczem.**

Jednym z jego pierwszych utworów była właśnie pieśń skomponowana do słów Mickiewicza. Wpisał ją do albumu swojej narzeczonej, Aleksandry Müllerówny, z którą zaręczył się gdy miał siedemnaście lat. Narzeczonej była o rok młodsza.

Wkrótce po zaręczynach z panną Müllerówną Moniuszko wyjechał na dalsze studia muzyczne do **Berlina**. Wrócił po ich ukończeniu i 26 sierpnia 1840 roku odbył się ślub młodej

pary. Zamieszkali w **Wilnie**. Moniuszko objął posadę **organisty**, udzielał lekcji muzyki, koncertował i komponował nowe utwory.

Spośród wszystkich dzieł Moniuszki największą sławę przyniosły mu opery. Pierwszą z nich była „**Halka**”...

Sukces „Halki” umożliwił Moniuszce kilkumiesięczną podróż zagraniczną.

Był w **Pradze** nad Wełtawą, w **Berlinie** nad Szprewą, płyną Renem, w **Paryżu** mieszkał nad Sekwaną. Ale patrząc na tamte rzeki ciągle myślał tylko o jednej - o Wiśle. O tratwach płynących rzeką, o flisakach spotykanych w dzieciństwie. I na papierze nutowym kreślił już szkice następnej opery, której bohaterem był właśnie flisak¹ [„**Flis**”].

Wkrótce po objęciu stanowiska [dyrygenta Opery Teatrów Wielkich] rodzina Moniuszki, a była to rodzina niesłychanie liczna – żona, cztery córki, trzech synów, ciotki, kuzynki, piastunki, w sumie aż piętnaście osób – zjechało z Wilna aż piętnaście osób – zjechała z **Wilna** do Warszawy.

Tu powstały następujące opery – „**Hrabina**” i „**Verbum nobile**”.

Po klęsce powstania 1863 roku [...] pociechą dla zasmuconych stała się opera „**Straszny dwór**”.

Chociaż Moniuszko był sławny, a jego muzyka zdobywała coraz większe powodzenie, przez całe życie nękały kompozytora kłopoty materialne. Wydatki na utrzymanie piętnastoosobowej rodziny i kształcenie dzieci były tak wielkie, że nigdy nie starczało pieniędzy. Trzeba się było ratować pożyczkami, a niekiedy dochodziło nawet do takich sytuacji, że, aby zapewnić rodzinie obiad, Moniuszko musiał wyprzedawać za bezcen książki i nuty z domowej biblioteki.

Z potrzebującymi dzielił się nie tylko ostatnim groszem. Oddawał im również swój czas i talent. Organizował koncerty na cele dobroczynne, dyrygował chórami amatorskimi, bezinteresownie pomagał studentom i przekazywał młodzieży swoje doświadczenia.

Nigdy nie myślał o sobie, o swoim wypoczynku, o zdrowiu. Ta ciągła troska o innych i praca ponad siły spowodowała ciężką chorobę serca. Nie leczył się. Nie miał na to czasu.

Zmarł na atak serca 4 czerwca 1872 roku. Warszawa żegnała go muzyką. Tą muzyką, którą na zawsze zostawił narodowi. Kiedy żałobny kondukt przechodził przez Plac Teatralny, orkiestra Teatru Wielkiego grała fragmenty z „Halki”.

Dziś przed tym samym teatrem, obok pomnika **Wojciecha Bogusławskiego** – twórcy pierwszej narodowej opery, „**Krakowiaków i Górali**”, stoi pomnik **Stanisława Moniuszki**.

WANDA CHOTOMSKA, BAJKA

Tu poduszka i tapczan, pokój tonie w półmroku,
a tam – księżyc za oknem, księżyc pośród obłoków.
Koty miauczą na dachu, mleko z miski kot chłepce...
- Chcesz? Opowiem ci bajkę

¹ Flisak - osoba trudniąca się spławem drewna

o tym, jak kot palił fajkę.

- Nie chcę...

- Nie chcesz bajki o kocie?

Więc ci inną opowiem –

o **Szewczyku i Smoku**,

co żył niegdyś w **Krakowie**.

...Księżyc włązi przez okno,

księżyc idzie przez pokój,

do pianina podchodzi...

- Nie chcę bajki o Smoku,

- A o **Tomciu Paluchu**?

A o **Księżciu i Śnieżce**?

O **Czerwonym Kapturku**?

- O Kapturku też nie chcę.

... Pokazało pianino biało-czarne klawisze,
babcia o coś się pyta, a ja słyszę, nie słyszę...

- Śpisz? Zasnęłaś?

- Nie, nie śpię...

A chcesz bajkę dla śpiochów?

O **Księżniczce**, wiesz, o tej,

która spała **na ziarnku grochu**.

Nie chcesz bajki?

- Chcę babciu.

- Więc dlaczego kaprysisz?

Może mam ci przeczytać

o Sierotce Marysi?

Patrz – na półce z książkami

stoi bajka przy bajce -

Andersena , Tuwima,

Brzechwy o „**Pchle Szachrajce**”...

- Ja chcę bajkę z nutami.

- Co tam mruczysz w poduszki?

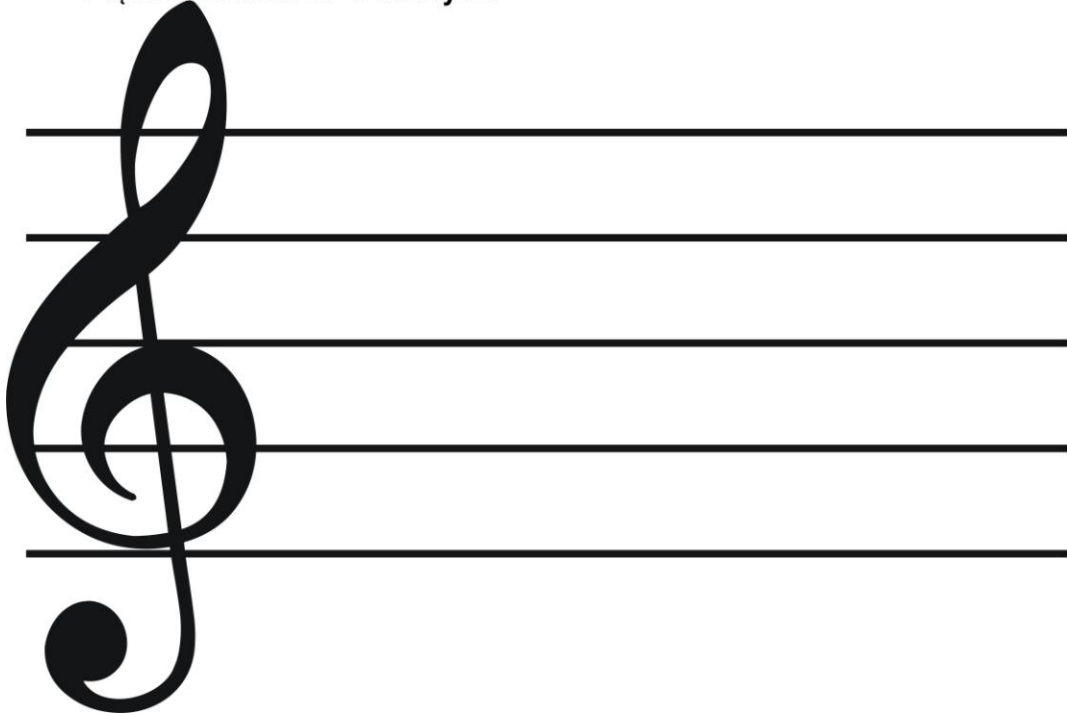
- Ja bym chciała posłuchać

„Bajki” pana Moniuszki.

Załącznik nr 2

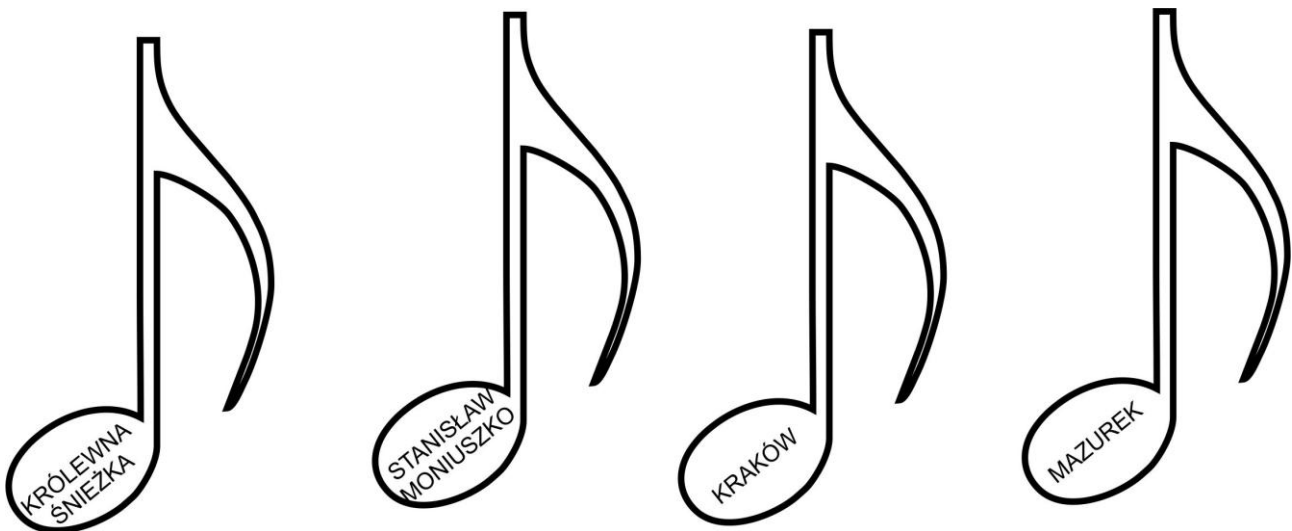
Schemat pięciolinii

Pięciolinia nazw własnych

Załącznik nr 3

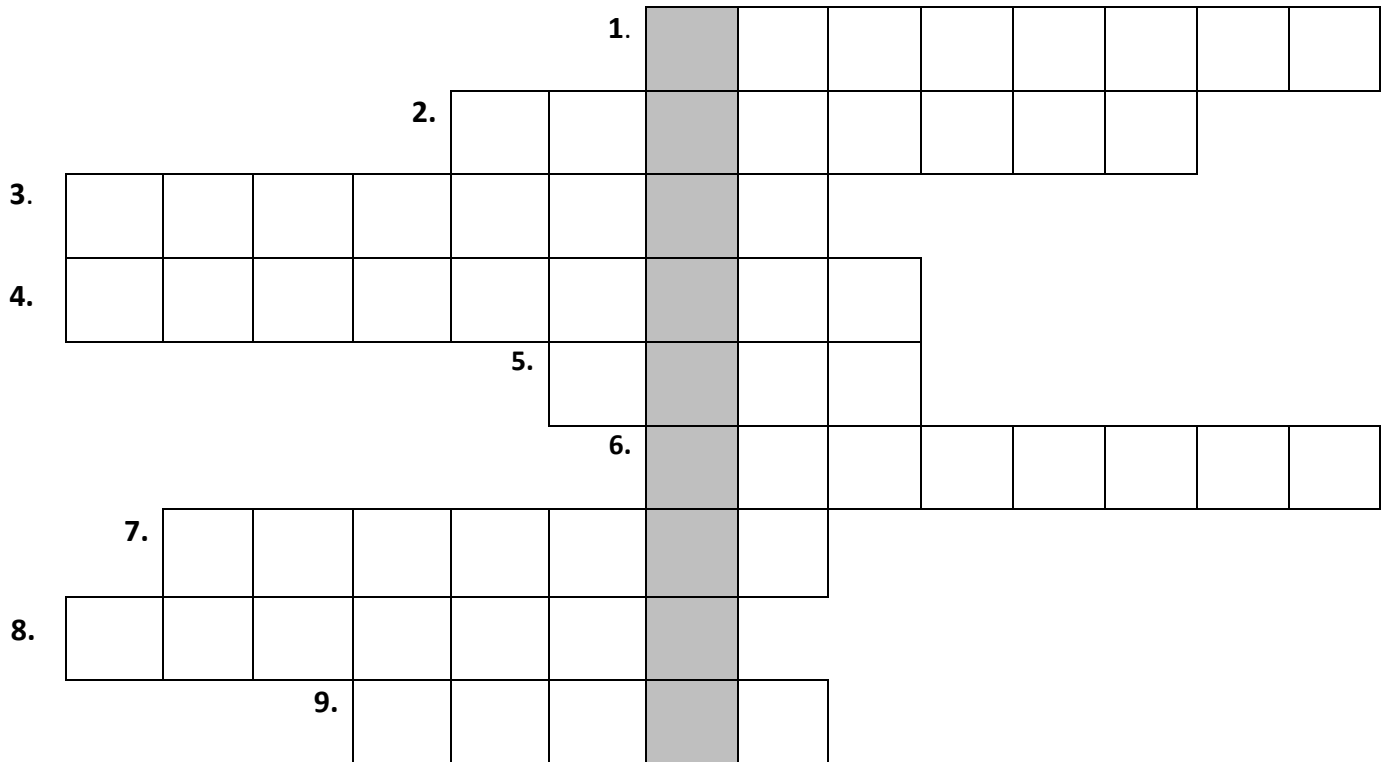
Przykładowe nutki

Załącznik nr 4

KRZYŻÓWKA MUZYCZNA

Rozwiążcie krzyżówkę i odczytajcie hasło (kolumna zaznaczona na szaro).

Hasła:

<p>1. Gdy się do niego mówi lub śpiewa,
to wtedy głos głośno rozbrzmiewa.</p>	<p>2. Guziczki i klawisze ma,
gdy miechem ruszysz,
pięknie gra.</p>	<p>3. Tego czarodzieja niektórzy z was znają.
W takt jego pałeczki instrumenty grają.</p>
<p>4. Ma trzy nogi – nie do biegania.
Ma klawisze – nie do pisania.
Ma pedały – ale nie do gazu.
Kiedy zagra, poznasz go do razu.</p>	<p>5. Wszyscy muzycy muszą je znać,
by ładnie śpiewać, by ładnie grać.</p>	<p>6. Zrobione są z drewna,
cztery struny mają.
Gdy pociągniesz smyczkiem, to pięknie zagrają.</p>
<p>7. Wielu braci mamy w kuchni, ale z nimi nie mieszkamy.
Żaden z nas się też nie stłucze,
kiedy w siebie uderzamy.</p>	8. Ma okrągły brzusek, gram na nim pałkami. Lecz brzmi równie pięknie gdy stukam weń palcami.	<p>9. Serce ma czułe, chociaż ze stali.
głos jego dźwięczny słychać z oddali</p>

Scenariusz II

Kaligram ortograficzny z wykorzystaniem wierszy o zwierzętach Wandy Chotomskiej

Adresaci: uczniowie klas II i III

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne

Materiały dydaktyczne: wiersze Wandy Chotomskiej o zwierzętach, np. z *Wanda Chotomska dla najmłodszych*, schemat kaligramu, ołówki, temperówki, gumki do mazania.

Zajęcia mogą mieć formę konkursu lub ćwiczeń w poprawnym przepisywaniu tekstu. Ocenie podlegają: liczba przepisanych wierszy, poprawność przepisanego tekstu oraz estetyka wykonania zadania.

Przebieg zajęć:

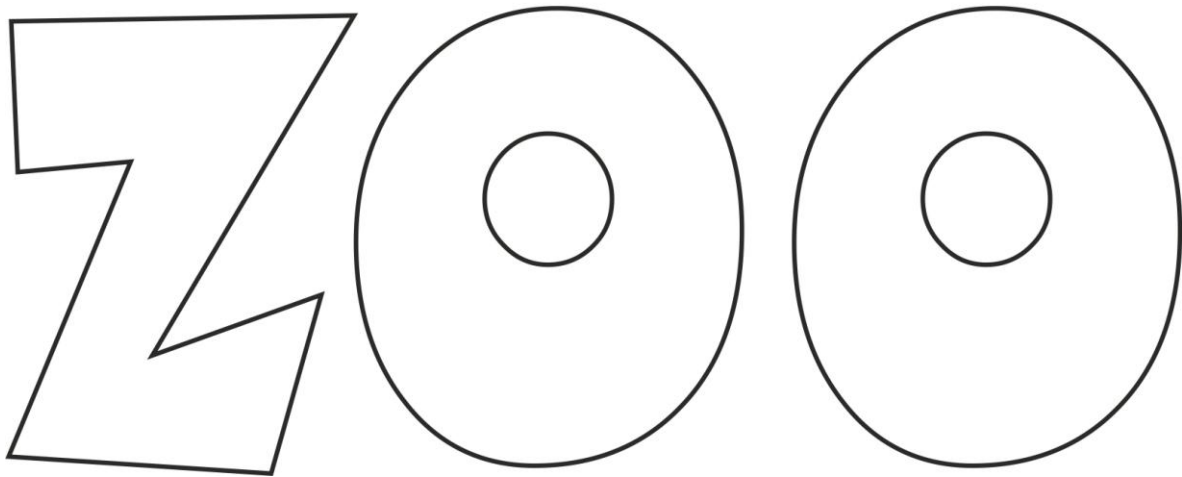
1. Wyjaśnienie uczniom znaczenia słowa kaligraf i prezentacja kilku profesjonalnych kaligramów.
2. Rozdanie schematów kaligramu [**załącznik nr 1**] i wierszy do wpisania w schemat wyrazu ZOO [**załącznik nr 2**].
3. Omówienie zasad stworzenia przez uczniów ich autorskich kaligramów:
 - określić czas w jakim zadanie ma być wykonane, np. 1 godzina;
 - pokazanie w jaki sposób można wypełniać schemat, np. poziomo, ukośnie wzdłuż kształtu litery „z”, spiralnie w literze „o”;
 - zwrócenie uwagi na poprawne przepisanie wierszy;
 - każdy wiersz należy zacząć ozdobną literą;
 - nie należy robić przerw między poszczególnymi wersami i wierszami.
4. Przedstawienie uczniom kryteriów oceny za wykonanie kaligramu:
 - liczba przepisanych wierszy,
 - poprawność,
 - estetyka.
5. Podsumowanie i ocena zadania.

Opracowała
Elżbieta Sobecka

Załącznik nr 1

Schemat kaligramu

Mój „zwierzęcy” kaligram

Załącznik nr 2

W ZOO

W pewnym ZOO
kiedyś rano
słoń przy słońiu
sobie stanął.
Muchy krzyczą
z całej siły:
- Słonie świat nam
zasłoniły.

Królik

Każdy królik
jest jaroszem -
je kapustę,
marchew,
groszek.
Chcesz być zdrowy?
Też tak rób
i jarzynki co dzień:
CHRUP! CHRUP!
CHRUP!

Słonie

Jechał słoń
na wrotkach.
- Ee, to chyba
plotka!
- Drugi
na rowerze.
- Wcale w to
nie wierzę!
- Hulajnogą
trzeci...
- A co robił
czwarty?
- Śmiał się.
Bo ten czwarty
bardzo lubił
żarty.

Koń

Na podwórku
pał się koń,
mały gawron
woła doń.
- Kto jest większy,
ja czy ty? -
A ten koń
ze śmiechu rży:
HI, HI, HI,
HI, HI HI!
Dudek
Każdy dudek
nosi czubek,
każdy jest
czubaty
- Skąd ten czubek?
- To jest prezent
od mamy i taty.

Jeź

Mały jeź
na spacerze
zobaczył
zielone jeże:
- Mamo,
czy to nasza rodzina?
- Nie, to kasztany
w łupinach.

Wanda Chotomska dla najmłodszych